

Waar gaat dit hoofdstuk over?

- Dit hoofdstuk biedt een algemene inleiding op de Omgevingswet. Hoe is de wet tot stand gekomen? Om welke regelgeving gaat het eigenlijk (naast de Omgevingswet zelf)? Wie zijn de hoofdrolspelers en wat zijn de belangrijkste instrumenten in de Omgevingswet?
- Ten slotte gaan we in op de vraag wat we wel en wat we niet behandelen.

1.1 Waar gaat de Omgevingswet over?

De Omgevingswet ziet op een groot deel van het omgevingsrecht. Het omgevingsrecht is het recht dat (het gebruik van) de *fysieke leefomgeving* reguleert. In artikel 1.2 lid 1 Omgevingswet (hierna: Ow) is bepaald dat deze wet gaat over:

- 'a. de fysieke leefomgeving, en
- b. activiteiten die gevolgen hebben of kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving.'

Het is niet eenvoudig om exact af te bakenen wat wel en niet onder de fysieke leefomgeving valt. De Omgevingswet biedt hiervoor wel een handreiking. In artikel 1.2 lid 2 Ow is bepaald dat de fysieke leefomgeving *in ieder geval* omvat:

- 'a. bouwwerken,
- b. infrastructuur,
- c. watersystemen,
- d. water,
- e. bodem,
- f. lucht,
- g. landschappen,
- h. natuur,
- i. cultureel erfgoed,
- j. werelderfgoed.'

Tot de 'infrastructuur' behoren onder meer wegen, luchthavens en energie-infrastructuur (zie bijlage A Ow). Onder 'cultureel erfgoed' vallen onder meer (archeologische) monumenten en met 'werelderfgoed' wordt bedoeld het cultureel en natuurlijk erfgoed dat op grond van het werelderfgoedverdrag is opgenomen in de Lijst van het Werelderfgoed (zoals de grachtengordel van Amsterdam, de Waddenzee en het Rietveld Schröderhuis in Utrecht).

Begripsbepalingen

Handig om te weten: aan het einde van de Omgevingswet zijn twee bijlagen opgenomen. Bijlage A bevat een lange lijst met definities van veel begrippen die in de Omgevingswet worden gebruikt. Artikel 1.1 lid 1 Ow verwijst naar deze bijlage.

Voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet was het omgevingsrecht gefragmenteerd opgenomen in tientallen verschillende wetten die vaak maar één enkel onderwerp (sector) regelden, zoals natuur, ruimtelijke ordening of infrastructuur. Deze wetten hadden allemaal hun eigen kenmerken en kenden vele verschillende procedures en typen besluiten. Een burger die een bepaalde activiteit wilde verrichten, had vaak meerdere besluiten tegelijk nodig op grond van verschillende wetten. Dat leidde vaak tot (afstemmings)problemen, zowel inhoudelijk (lastig op elkaar af te stemmen besluiten) als procedureel (vertraging).

Volgens de wetgever (in de memorie van toelichting, hierna: MvT) heeft de Omgevingswet vier verbeterdoelen:

1. het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht;
2. het bewerkstelligen van een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in beleid, besluitvorming en regelgeving;
3. het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte door een actieve en flexibele aanpak mogelijk te maken voor het bereiken van doelen voor de fysieke leefomgeving;
4. het versnellen en verbeteren van besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving.

Meer algemeen formuleert de Omgevingswet in artikel 1.3 de 'maatschappelijke doelen' als volgt:

'Deze wet is, met het oog op duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, gericht op het in onderlinge samenhang:

- a. bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, ook vanwege de intrinsieke waarde van de natuur, en
- b. doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.'

1.2 De totstandkoming van de Omgevingswet

Zoals alle wetten was ook de Omgevingswet er niet van de ene dag op de andere. Er is jaren aan gewerkt.

Tabel 1.1

Belangrijke jaartallen		
2011	Het eerste ontwerp van de Omgevingswet is gereed.	
2014	Het wetsvoorstel voor de nieuwe Omgevingswet wordt ingediend bij de Tweede Kamer (kamerstuknummer 33962), met een memorie van toelichting van 629 pagina's.	
2016	De Omgevingswet wordt gepubliceerd in het <i>Staatsblad</i> : Wet van 23 maart 2016, houdende regels over het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving (Omgevingswet) <i>Stb.</i> 2016/156.	
2024	Inwerkingtreding van de Omgevingswet.	

Figuur 1.1

1.2.1 Invoeringsspoor/aanvullingsspoor

De Omgevingswet die in 2016 in het *Staatsblad* werd gepubliceerd, was nog niet klaar. Diverse hoofdstukken, bijvoorbeeld hoofdstuk 15 over Schade, waren nog 'leeg'. Als je kijkt in de Omgevingswet uit 2016, dan staat bij hoofdstuk 15 de term 'gereserveerd'. Deze en andere hoofdstukken zouden op een later moment worden aangevuld. Deze aanvullingen hebben plaatsgevonden via twee sporen:

1. het invoeringsspoor;
2. het aanvullingsspoor.

De oorspronkelijke wettekst werd in dit kader het hoofdspoor genoemd.

Onder het *invoeringsspoor* vallen de Invoeringswet Omgevingswet (*Stb. 2020/172*) en het Invoeringsbesluit Omgevingswet (*Stb. 2020/400*). De Invoeringswet en het Invoeringsbesluit bevatten met name uitwerkingen en aanvullingen van algemene regels. Verder is het overgangsrecht geregeld in het invoeringsspoor.

Het *aanvullingsspoor* geeft regels over vier specifieke onderwerpen:

1. bodem;
2. geluid;
3. natuur;
4. grondeigendom.

Tabel 1.2

Naam	Uitwerking
Aanvullingsspoor bodem	• Aanvullingswet bodem (<i>Stb. 2020/87</i>) • Aanvullingsbesluit bodem (<i>Stb. 2021/98</i>)
Aanvullingsspoor geluid	• Aanvullingswet geluid (<i>Stb. 2020/83</i>) • Aanvullingsbesluit geluid (<i>Stb. 2020/557</i>)
Aanvullingsspoor natuur	• Aanvullingswet natuur (<i>Stb. 2020/310</i>) • Aanvullingsbesluit natuur (<i>Stb. 2021/22</i>)
Aanvullingsspoor grondeigendom	• Aanvullingswet grondeigendom (<i>Stb. 2020/112</i>) • Aanvullingsbesluit grondeigendom (<i>Stb. 2020/532</i>)

De Invoeringswet en Aanvullingswetten gaan volledig op in de Omgevingswet. Zo heeft de Invoeringswet gezorgd voor de invulling van hoofdstuk 15 (Schade) in de Omgevingswet. Deze Invoeringswet en Aanvullingswetten zijn dus geen zelfstandige wetten, maar zijn onderdeel geworden van de Omgevingswet zelf.

Geconsolideerde versie Omgevingswet

Wil je de actuele tekst van de Omgevingswet raadplegen, kijk dan op <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037885/>. Wil je weten hoe een bepaald artikel in de Omgevingswet terecht is gekomen, klik dan op het 'i'-symbool bij het artikel en vervolgens op 'overzicht van wijzigingen'. Daar vind je linkjes naar de toepasselijke Staatsbladen en Kamerstukken.

Al met al heeft de Omgevingswet 23 hoofdstukken:

- Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen
- Hoofdstuk 2 Taken en bevoegdheden van bestuursorganen
- Hoofdstuk 3 Omgevingsvisie en programma's

- Hoofdstuk 4 Algemene regels over activiteiten in de fysieke leefomgeving
- Hoofdstuk 5 De omgevingsvergunning en het projectbesluit
- Hoofdstuk 6 [gereserveerd]
- Hoofdstuk 7 [gereserveerd]
- Hoofdstuk 8 Aanvullende regels populatiebeheer, schadebestrijding en jacht
- Hoofdstuk 9 Voorkeursrecht
- Hoofdstuk 10 Gedoogplichten
- Hoofdstuk 11 Onteigening
- Hoofdstuk 12 Bijzondere instrumenten voor het inrichten van gebieden
- Hoofdstuk 13 Financiële bepalingen
- Hoofdstuk 14 [gereserveerd]
- Hoofdstuk 15 Schade
- Hoofdstuk 16 Procedures
- Hoofdstuk 17 Adviesorganen en adviseurs
- Hoofdstuk 18 Handhaving en uitvoering
- Hoofdstuk 19 Bevoegdheden in bijzondere omstandigheden
- Hoofdstuk 20 Monitoring en informatie
- Hoofdstuk 21 [gereserveerd]
- Hoofdstuk 22 Overgangsrecht
- Hoofdstuk 23 Overige en slotbepalingen
- Bijlage

1.2.2 De vertraging

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is meerdere keren uitgesteld. Belangrijke reden daarvoor was dat het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) nog onvoldoende gereed was. Het DSO is een landelijk digitaal systeem waarin alle regels van het omgevingsrecht zijn opgenomen, waarmee burgers en overheden eenvoudig per locatie kunnen zien wat wel en niet is toegestaan. Ook biedt het DSO het digitale loket (Omgevingsloket) voor het indienen van aanvragen en meldingen. In hoofdstuk 6 van dit boek wordt uitgebreid aandacht besteed aan het Omgevingsloket.

Als het DSO helemaal goed draait, dan kan het functioneren als een prima koppeling tussen complexe regelgeving en de (niet-deskundige) gebruiker (zo'n koppeling wordt ook wel een *interface* genoemd). Gebruikers hoeven zich dan niet meer te verdiepen in de regelgeving zelf, ze maken gebruik van het DSO.